

Fulls de la Revista

Sumari

Memòries i pseudodietari personal
JOSEP HERNÁNDEZ TRESSERRAS

Quadern de bitàcola
ISABEL OLIVA

A través de la paròdia
GLÒRIA GRANELL

A l'ombra dels mots
LLUÍS LUCERO

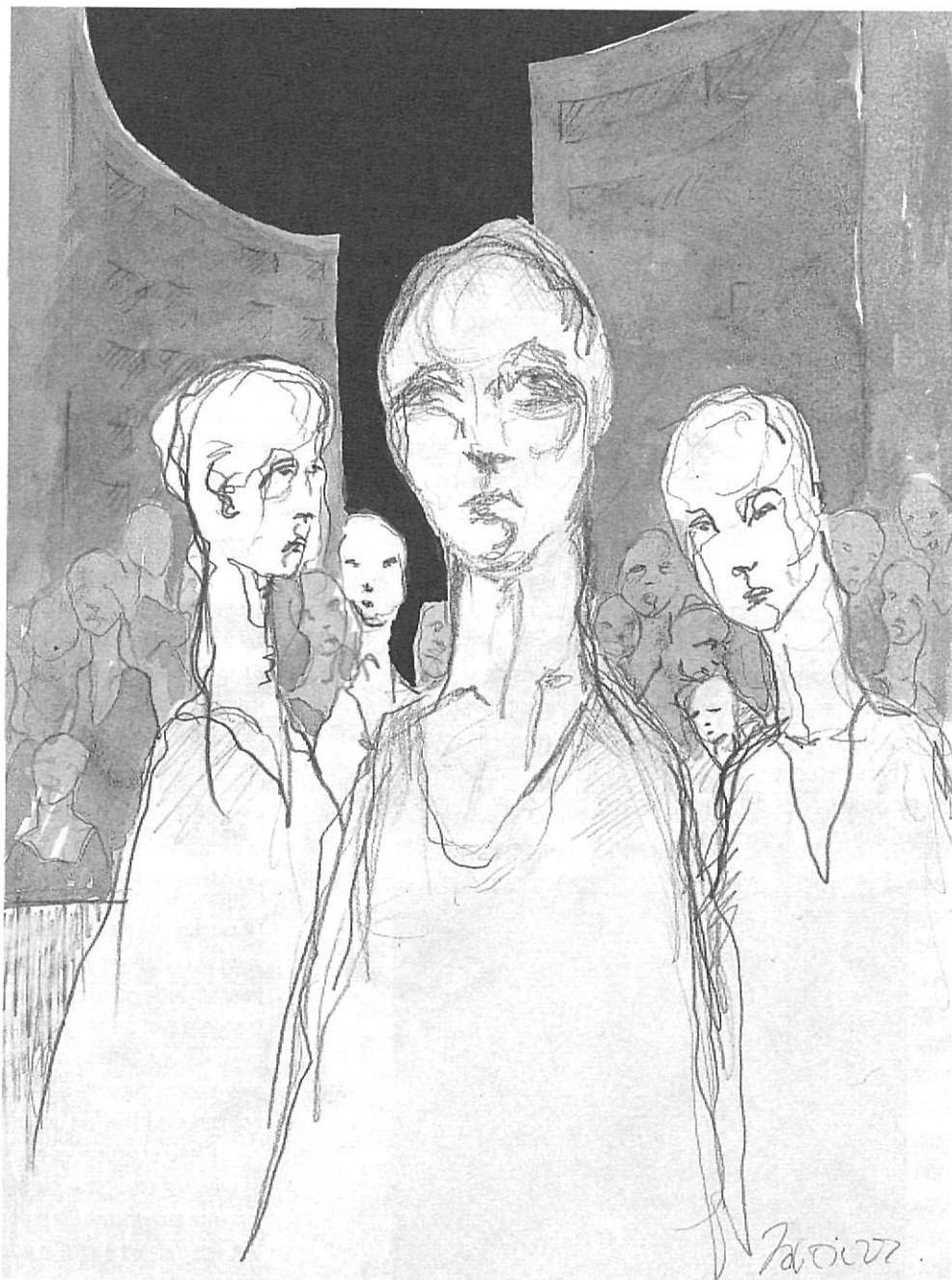
Marques de Biblioteca
FRANCESC RIURÓ

Il·lustracions
MAR VIVÓ

Mar Vivó Codina

(Girona, 1971) és la il·lustradora d'aquests Fulls. Va ser alumna de l'escola de dibuix i pintura de Domènec Fita, és llicenciada en belles arts per la Universitat de Barcelona i diplomada en restauració arqueològica per l'Escola d'Arts i Oficis de la Diputació de Barcelona. Ha realitzat exposicions i instal·lacions individuals i col·lectives, i també il·lustracions per a revistes. Va iniciar-se en la docència al taller d'art de M. Àngels Feliu i des de 1996 és professora de dibuix, pintura i anatomia en el seu propi taller/estudi. A partir de l'obertura del seu taller TIBVR l'any 1999, combina les tasques de restauració amb la docència.

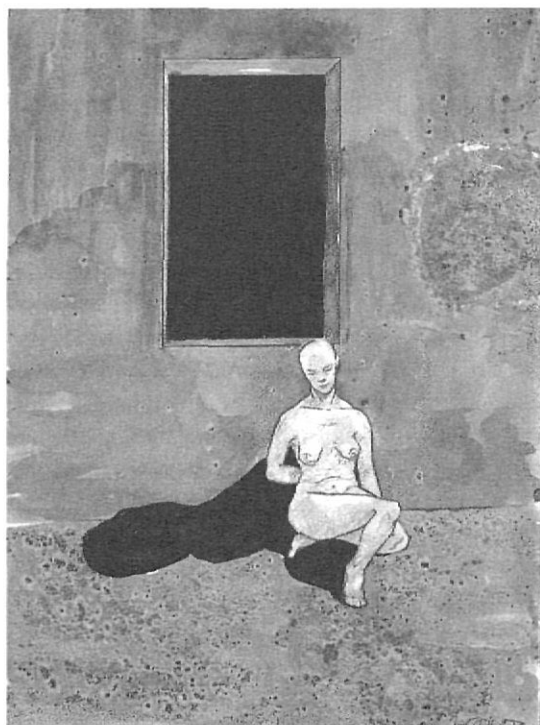

Memòries i pseudodietari personal

Josep Hernández Tresserras

LES MEMÒRIES CONSTITUEIXEN UN TIPUS D'OBRA ESCRITA ON LA VIVÈNCIA personal de l'autor, a diferència del que passa a l'autobiografia, s'inserix en un marc d'esdeveniments històrics que el mateix autor s'encarrega de testimoniar. *Els meus primers noranta anys* és, en part, un recorregut pels escenaris històrics del segle XX espanyols: la dictadura del general Primo de Rivera, el període republicà, la Guerra Civil, el camí de l'exili. La II Guerra Mundial, la vida d'exiliat, el retorn i el compromís politico-social al poble d'origen (Lloret) completen el cicle d'un home que ha viscut intensament el seu segle al servei de l'únic projecte socioeconòmic que ha sigut capaç d'inquietar el capitalisme universal: el comunisme.

Al pol oposat de l'activisme promaterialisme històric, Miquel Pairolí assisteix al pas de les estacions amb mirada reposada i actitud contemplativa. *L'enigma* és, segons l'escrit de la contraportada, un conjunt de textos que no constitueixen pròpiament un dietari. En el pròleg, Raimon Pellejero ens diu: «*L'enigma* es desprèn de la convenció del dietari i pren la forma d'assaig, més ajustada al seu contingut». A l'exordi «Al lector», Pairolí exposa les seves raons: «Com que, en definitiva, [els textos] constitueixen un mapa de punts de la biografia de l'autor no és desencaminat anomenar dietari aquest llibre». Si aquesta definició arrela, ¿quants autors podran demostrar que no escriuen dietaris? Pairolí reconeix que el seu llibre no té ni l'exhaustivitat ni l'acotació temporal pròpies del gènere. Tot això, però, no és res més que el reflex d'una crisi d'etiquetatge.

Els meus primers noranta anys. Raimon Pellejero. Eix

A l'autor del pròleg de *L'enigma*, conegut artísticament sense el cognom, el trobem trenta anys abans en una recepció a la seu d'Òmnium Cultural a París, «assegut a terra envoltat d'unes quantes noies joves que no paraven de petonejar-lo». Germinal Ros, que va assistir a aquella mateixa trobada com a representant de la delegació del PSUC a França, comenta que els senyors d'Òmnium Cultural, davant d'aquells «desfogaments», estaven més aviat seriosos. La comicitat de l'escena contrasta amb l'hostilitat del marc polític de l'època. A les acaballes del franquisme, els artistes catalans prodigaven les seves actuacions a l'exili en defensa de les llibertats i la cultura pròpia. Un diumenge de febrer de 1969 es va celebrar a París el festival de la Nova Cançó Catalana.

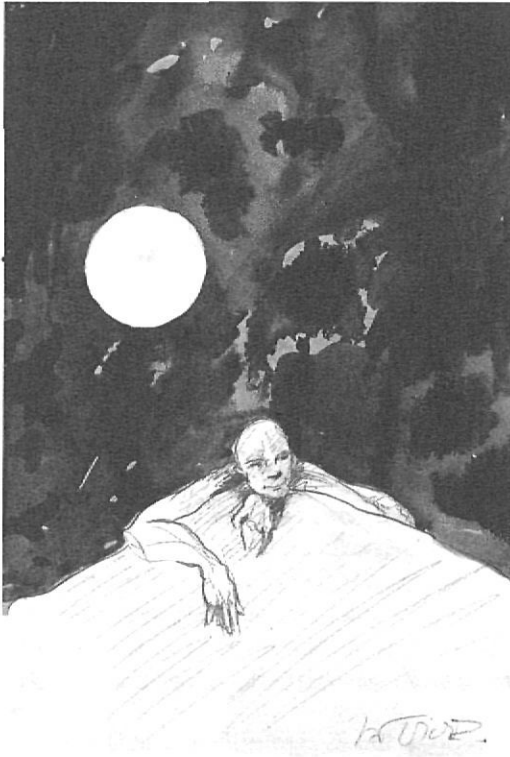
Els meus primers noranta anys segueix més o menys fidelment el fil cronològic fins a l'acabament de la II Guerra Mundial. Llavors hi ha un salt endavant amb el capítol «Retorn a Lloret» i, de seguida, un salt enrere per omplir l'espai de temps dels últims decennis de l'exili. La fi del franquisme fa possible la tornada de Germinal Ros al país i l'inici d'una nova vida com a regidor de l'Ajuntament de Lloret de Mar i com a membre d'associacions civils i culturals del poble. Clou el llibre un capítol d'homenatge a la seva esposa, Aurora Ramos, publicat com a article de premsa al diari *El Punt* el febrer de 1999.

Pròleg, *captatio benevolentiae*, fidelitat

L'autora del pròleg, Rosa M. Santamaria, opina que Ros ha fet de l'escriptura una eina política posada al servei d'uns ideals. El nonagenari autor va col·laborar en diverses publicacions d'esquerres durant la seva joventut. Ja de gran, ha publicat alguns articles a la premsa que figuren a la segona part del seu primer llibre *Un home del segle XX*, editat fa deu anys. «És una llàstima que els seus llibres no hagin tingut una difusió més ampla», comenta Santamaria. (Subratllo la incúria lingüística, pràcticament inevitable fora del radi d'acció de les editorials de prestigi).

L'autor considera, en el capítol inicial, que el fet de viure tants anys ja és una cosa prodigiosa, i la seva vida en concret explicada fil per randa, una cosa excepcional. Per si de cas això fa la impressió de defecte d'humilitat, Ros s'afanya a intentar guanyar-se la benevolència del públic: «El lector potser tindrà la temptació de girar el full del meu llibre, dient que sóc molt vanitos i que no val la pena de llegir el que he escrit»; i afegeix: «El que he viscut és quelcom de corrent entre altra gent de la meva generació, però jo he tingut la possibilitat de saber llegir i escriure i de tenir la capacitat de reproduir el meu pensament».

Germinal Ros defensa que al llarg dels anys ha donat moltes proves de fidelitat a les seves idees. Per tant, considera positivament aquest valor, lluny de l'òrbita d'un Oscar Wilde, que afirma que la fidelitat és per a la vida emotiva el mateix que la coherència per a la vida de l'intel·lecte: només una confessió de fracàs.

Voluntat de mantenir viu el passat

Un dia de setembre de 1923, explica Ros, el general Primo de Rivera dictaminà la dissolució dels ajuntaments. L'encarregat de convocar l'últim ple a l'Ajuntament de Lloret de Mar va ser un sergent de la Guàrdia Civil. Tretze anys més tard, la II República agonitzava a causa de l'ofensiva dels militars comandats pel general Franco, que havien promès al govern fidelitat a la República. El 1939, després d'un període d'exili a Algèria, Germinal Ros va arribar a París a punt per començar a viure l'espectacle de la II Guerra Mundial. «Arribava a París i no s'hi valien lirismes. No era possible fer turisme». A la capital francesa, Ros va acudir al Servei d'Emigració de Refugiats Espanyols i al consolat de Xile. Ocupat en les gestions per facilitar l'emigració d'espanyols al seu país, hi havia el cònsol Pablo Neruda. També a París, Ros va rebre l'encàrrec de visitar Rafael Alberti i María Teresa León, allotjats al domicili del poeta xilè.

La signatura del pacte germanosoviètic de no-agressió havia sorprès tothom i havia obert un període d'una gran divisió de l'esquerra, afirma Ros. (Amb l'ocupació d'Holanda, Bèlgica i França, Hitler va trencar el pacte i envaià la URSS). L'estiu de 1968, l'amenaça de la invasió soviètica a Txecoslovàquia fou la causa d'una altra fractura entre els simpatitzants del PSUC a l'exili francès. El propòsit, tant del PCE com del comitè executiu del PSUC, de protestar per l'ofensiva i solidaritzar-se amb els txecoslovacs contravenia les disposicions d'ingrés a la Internacional Comunista de defensar sempre i en tota circumstància la Unió Soviètica.

La persona que vingui a conèixer *Els meus primers noranta anys* de seguida s'adonarà que el màxim interès de l'autor s'orienta a mantenir viu el record d'uns esdeveniments històrics personalment viscuts. Vull dir amb això que no hi ha tant una voluntat d'estil com una apetència urgent de traslladar episodis al paper d'impremta. Llavors ¿podem dir que les memòries de Germinal Ros estan mancades de caràcter literari? Depèn del lector. Un text és literari per a qui s'interessa més per la seva forma que pel seu contingut, diuen Genette, Valéry, Jakobson, A. Roig, etc. A la pràctica, però, això no resulta tan fàcilment destriable.

Els últims catorze o quinze capítols del llibre sorprenen pel seu caràcter netament localista. Si fins ara havíem assistit als grans escenaris de la història recent espanyola i europea, de cop i volta topem amb la taula de resultats dels vots corresponents a les primeres eleccions municipals al Lloret de Mar postfranquista o amb la gestió del Patronat Local de la Velleja. Amb tot, les referències al creixement anàrquic del municipi en matèria d'urbanisme o l'estadística sobre el lloc d'origen de la població resident a Lloret de l'any 1986 (el 52%, espanyols nascuts fora de Catalunya; el 38%, nascuts al Principat, i el 10%, nascuts a l'estranger) tenen el seu grau d'interès.

L'enigma. Eix. Invitació a conversar

L'enigma és presentat com una continuació del recull de 1990 *Paisatge en flames*. L'eix sobre el qual s'articula el conjunt de proses del llibre és l'aspecte que presenten diferents elements de la natura segons l'estació de l'any. Els textos datats, una desena, no els trobem ordenats cronològicament sinó d'acord amb el transcurs del cicle d'un any. És a dir, de vegades n'hi ha un de 1997 i més endavant n'apareix un altre de 1994. Els primers s'adiuen amb els mesos inicials del calendari i els últims amb l'acabament de l'any. Dels seixanta-set, que junt amb el pròleg i l'exordi completen el llibre, no arriben a la quinzena els textos dedicats a contemplar l'espectacle del paisatge natural. La cinquantena restant és prosa assagística.

Raimon, de qui hem esbrinat a *Els meus primers noranta anys* que el seu primer cognom és Pellejero, expressa en el pròleg de *L'enigma* que «si, com deia Montaigne, llegir és conversar, el lector es pot preparar a gaudir d'una conversa amena i complexa alhora». És cert que Montaigne lloa les virtuts de la conversa, la defineix com el més fructuós i natural exercici del nostre esperit, però no és menys cert que distingeix aquest exercici de l'activitat lectora: l'estudi en els llibres és un moviment lènguid i dèbil que no apassiona, mentre que la conversa ensenya i exercita alhora, assegura. Amb relació al fet de llegir, Pairoli confessa a «Sobre la relectura»: «Encara que no perdeu la il·lusió de llegir, a partir d'una certa edat fa l'efecte que les millors festes del lector ja formen part del passat; que, d'una forma o altra, la majoria de llibres sempre us n'evocuen d'altres». L'argument, posats a conversar, trobo que es pot girar perfectament en contra de la idea que es defensa: com més vida d'experiències anteriors s'agrumolli en una sola visió, més viva es percep la nova experiència. Més que no pas un problema d'excés d'evocacions, trobo que hi deu haver un problema de pèrdua de les il·lusions.

Trobo també suggestiva la idea de la importància dels autors secundaris: «Al príncep de Lampedusa li agradava llegir els autors secundaris de cada llengua perquè deia que eren els que donaven el to més fidel d'un país i d'una època», escriu Pairoli a «Els camins de l'Olimp». Sobre el cànon, l'autor observa que el factor polític és tan determinant com l'estètic.

L'escriptor reflexiona sobre religió i espiritualitat; creu que el cristianisme està impregnat de paganisme, d'estoïcisme. Afirma que la religió catò-

lica oficial sempre ha temut les persones d'espiritualitat rica. La impressió d'una religiositat malaltissa és l'efecte que produeix la visita a una mostra pictòrica titulada *L'esplendor del Barroc* a «Misèria de la Contrareforma».

El trànsit del dia a la nit, els canvis d'estació, el pas del temps, la fugacitat de la vida són vistos sense dramatisme. Encara que el seu temps d'agonia sigui interminable, l'alzina accepta i calla. L'home i la vinya van passant avall sense tragèdia. La terra espera i recobra l'home.

La lentitud és objecte d'elogi en diferents passatges de *L'enigma*. La cerimònia de coronació d'un rei és lenta i solemne. «La lentitud és una condició de la solemnitat». Pairoli la considera una qualitat que té com a virtut fer-nos sentir dominadors del temps. En canvi, la presumpció d'anar de pressa i de viure atrafegats manifesta només superficialitat i buidor, assegura l'autor. La lentitud de moviments d'una persona que seu en un restaurant pot ser també, segons l'escriptor de Quart, l'indicador de l'hàbit de manar i ser obeït (la persona que motiva aquest judici és un italià; els catalans, com va dir Pla, no servim per manar ni per obeir).

La natura cobra a *L'enigma* la rellevància d'un organisme viu, en el sentit que en destaca més l'abundor i l'exposició de vida que no pas la caiguda de la fulla i la corrupció. No obstant això, la mort mereix ser meditada: «És inevitable que ens preguntem [...] si aquesta incessant generació de vida i de mort té algun sentit». L'autor també es pregunta pel destí de l'àle de vida que deixa un cos a l'instant de morir: «Què és aquesta energia? D'on prové? Què se'n fa, a la mort? És un enigma. El més gran». A «Setembre», la mort és la fi ineluctable del cicle: «S'acaba el regal, tan generós, de l'existència i allò que va néixer de la terra hi toma per confondre-s'hi». Una altra imatge de la mort que retreu Pairoli a partir d'un vers de Michelangelo Buonarroti és la d'un personatge que es treu un vestit: l'ànima es desvesteix de la carn. I una última reflexió sobre el tema, de l'«Ombra de la dama»: «Fa la sensació que, a còpia de pensar-hi, la mort també cansa».

Soledat, immaterialitat, malenconia

Com passa també amb el concepte de lentitud, les paraules *soledat* i *malenconia* poden promoure una reacció instintiva de rebuig a causa que el sistema social de valors les té classificades negativament. Pairoli, implícitament, col·loca en la graella d'elements positius la lentitud i la soledat. La malenconia no rep un tractament particular, però la seva empremta amara bona part de *L'enigma*. La càrrega de connotacions negatives que pesa sobre la paraula *lentitud* ha conegut el fenomen del descàrrec i la consegüent revaloració amb autors com Milan Kundera. La soledat ha estat generosament vindicada des de temps antics per diversitat d'autors. «L'estat natural de l'home és la soledat», diu Pairoli; i hi afegeix que «l'home sol està en harmonia amb ell mateix i amb el món». Aquesta idea s'adiu amb el concepte de bondat instituït per Oscar Wilde: ser bo és estar en harmonia amb un mateix, el conflicte és veure's obligat a estar en harmonia amb els altres.

Les sensacions d'immaterialitat, causades per exemple per una boira d'abril que s'esvaeix amb la mateixa facilitat que s'ha format, són el reflex

d'un paisatge interior. l'esperit és definit com a «nu i immaterial, íntim i incommunicable». La passivitat contemplativa és una actitud estètica davant de la vida. La concepció de la vida com a espectacle n'elimina el component tràgic i apaivaga la guerra dels contraris. La sensació de placidesa davant de la irradiació del sol d'un dia de gener o l'embadaliment que causa el fenomen de la neu en un indret que no n'acostuma a rebre fan que l'autor de *L'enigma* s'abandoni a la voluptuositat dels sentits. El sentiment d'eternitat fa néixer en l'ànima una impressió de pau. La fascinació per un espectacle de sorprenent bellesa fa que sembli inútil qualsevol tipus de preocupació. La calma, l'absència d'una intensitat particular d'agitació, de torbament o d'efervescència són els elements essencials dels estats de malenconia.

Assajos i comentaris

Decisió i arrogància en els rostres de Baudelaire i Trakl retratats per Nadal; sensibilitat i sofriment. Rimbaud, o la genialitat que brolla del fons de la personalitat. L'únic dibuix de Picasso sobre Nonell, representat en una escena de bordell. La renúncia al barroquisme de De Kooning. La incisió pregona de Schile en la naturalesa humana. La sublimitat i la carincloneria conjugades a l'òpera *Tannhäuser* de Wagner. Lisboa i Trieste, la invitació al viatge. Marcel Duchamp, l'heterodòxia esdevinguda ortodòxia. La profunditat humana d'Orson Welles i Marlene Dietrich a *Touch of evil*. El plaer de l'espera en Stendhal. La creació d'una atmosfera en l'obra pictòrica de Modest Urgell.

La llista d'escenes i d'autors comentats a *L'enigma* no s'acaba amb el sumari del paràgraf anterior. Drames de Shakespeare com *Otel·lo* i *Hamlet* mereixen aguts comentaris sobre la psicologia dels personatges, alguns passatges o l'obra sencera. Antoni i Cleopatra, més enllà de la història passional, és un drama que encara s'ha d'escriure, afirma Pairoli. D'El jugador de Dostoievski, l'escriptor de Quart en treu una interpretació que desactualitza judicis anteriors: el tema no és el joc ni l'addicció que crea, sinó com els diners condicionen les relacions humanes, les relacions amoroses.

Una prosa assagística de *L'enigma* està dedicada a la valoració global de l'obra de Camer. Pairoli considera que val més la pena llegir Camer com a poeta d'antologia: amb seixanta o setanta poemes, *Nabí* a banda, és excel·lent; si reduïm el nombre a vint, és magistral, imprescindible.

Josep Hernández Tresserras

GERMINAL ROS

Els meus primers noranta anys.
Lloret,
edicions APC, 1999
176 pàgines.

MIQUEL PAIROLÍ

L'enigma.
Barcelona, edicions
La Campana, 1999
272 pàgines.